

TÂRGU-JIU. 600 ANI DE ATESTARE DOCUMENTARĂ

GHEORGHE NICHIFOR*

Târgu-Jiu, reședința județului Gorj, este așezat în centrul Olteniei de Nord, la intersecția paralelei 45°02' latitudine nordică cu meridianul 23°17' longitudine estică și la 230-210 metri față de nivelul mării. Pe aceeași latitudine se mai află Torino (Italia), Bordeaux (Franța), Mineapolis (S.U.A.) și Peninsula Crimeea cu Delta Volgăi (Rusia).

Municipiul se află la încrucișarea unor importante drumuri naționale și județene: DN 67, spre Râmnicu-Vâlcea (113,5 km) și spre Drobeta Turnu-Severin (84,5 km); DN 66, cu direcția NordSud: Petroșani (57 km) - Filiași (68 km) - Craiova (103 km); DN 67D, prin Tismana - Baia de Aramă la Drobeta Turnu-Severin (118 km). De asemenea, prin oraș trece calea ferată București (352 km) - Filiași (70 km) - Petroșani (51 km) - Simeria (130 km).

Orașul se întinde pe o suprafață de 9661 hectare și se înalță pe ambele maluri ale râului Jiu, cu preponderență pe cel stâng. El își poartă numele, croindu-și drum în istorie de la apa care-l traversează de la Nord la Sud pe o distanță de 10 km, care de-a lungul timpului și-a tot mutat albia de la delușorul Obrejie mai spre apus, formând trei terase ce reprezintă vatra de azi a orașului.

Se crede că locurile pe care se află Târgu-Jiu purtau în vechime denumirea de Arcina, iar râul Jiu se numea Rhabon. Renumitul geograf antic Ptolemeu, în primele veacuri ale erei noastre, atunci când a întocmit harta Daciei, ar fi însemnat localitatea Arcina, cam pe unde este astăzi Târgu-Jiu.¹

Numele Târgu-Jiu este pomenit de mai multe documente scrise în limba slavonă. El este alcătuit din două cuvinte: "târg" și "Jiu". "Târg" corespunde cuvintelor "trăgă" (slava veche), "targ" (poloneză), "torg"(rusă) și "trăg" (bulgară). Râul Rhabon și-a schimbat și el numele, care, în veacul al XIII-lea, când pe aceste meleaguri ființa Țara Litua, "țara de piatră a voievodului Litovoi"², a

---

* Profesor la Colegiul Național "Tudor Vladimirescu", Târgu-Jiu.

1. Florentina Preda, *Geto-Dacii în izvoarele antice*, București, 1978, p. 10.

2. *Documenta Romaniae Historica*, B, Țara Românească, vol. 1, Edit. Academiei, București, 1966, p. 6-8.

evoluat în Jil, Jiu, torent de apă. Așadar, Târgu-Jiu înseamnă "Târgul de lângă apă" sau "Târgul de lângă Jiu".

Sunt documente care susțin și alte nume ale Târgu-Jiului, cum ar fi Târgul Frăsinet, nume împrumutat de la o plantă medicinală, "dictamnus frasinella", socotită, în credințe le populare, tămăduitoare de boli nervoase. Alexandru Ștefulescu, istoricul Gorjului, relatează că în seara sărbătorii Ispasului, sute de bolnavi, chiar din afara județului, dormeau lângă planta miraculoasă, ce se găsea din belșug în aceste locuri. Poate, din aceste motive, localității i s-a mai spus din bătrâni și Târgul de Flori.

Primul izvor scris, unde se vorbește despre o așezare denumită Jiul, ce poate fi identificată cu Târgu-Jiu, a fost emis de domnitorul Mircea cel Bătrân la 23 noiembrie 1406. La această dată, mergând spre Severin pentru a-l întâlni pe regele Ungariei, marele voievod dă o poruncă în favoarea Mănăstirii Tismana, conform căreia nimeni nu avea voie să pescuiască în râul Tismana, în afară de călugării de aici și nici să-și pască vite le pe moșiile mănăstirești. **"Eu, Io Mircea, Mare Voievod și Domn, - se spune în documentul pe care îl redăm în întregime - singur stăpânitor a toată Țara Ungrovlahiei și al părților de peste munți, încă și spre părțile tătărești și herțeg al Amlașului și Făgărașului și Domn al Banatului Severin ului și de amândouă părțile peste toată Podunavia, încă până la Marea cea Mare și singur stăpânitor al cetății Dârstor. Dă Domnia mea aceasta poruncă a Domniei mele părintelui și rugătorului Domniei mele, popii Nicodim, ca nimeni să nu cu teze a încerca să pescuiască în râul Tismenei sau să-și pască orice fel de vită, începând de la sat în sus, până la munți, ci numai călugării să fie volnici să vâneze și să pască vitele mănăstirii și alte vite ale nimănuși să nu cuteze să umble sau să pască fără voia mănăstirii. Cine s-ar încumeta, dintre boierii mari și mici, să calce această poruncă a Domniei mele, unu ca acela să fie blestemat de preacurata născătoare de Dumnezeu și de toți sfinții și părinții purtători de Dumnezeu și să aibă blestemul lui Nicodim. Pe lângă aceasta și de la Domnia mea să primească mare rău și urgie și fiecare să se ferească, după porunca și după hotărârea Domniei mele. Și aceasta a fost în anul <1406>, indiction 15, mergând Domnia mea către Severin, să mă întâlnesc cu craiul, astfel am ajuns la mănăstire, în luna noiembrie 23 zile, cu toți egumenii mănăstirești și cu toți boierii Domniei mele. De asemenea și jupan Brat să-i fie hotarnic, pentru că a fost și acest sudeț al Jiului. 10 Mircea Voievod, din mila lui Dumnezeu, Domn."**³

3. DRH, B, p.70-71.

Facem precizarea că termenul "Jiului" denominează localitatea, nu districtul, știut fiind faptul că încă de la 1385 pe aceste locuri este atestat județul Jaleșului.⁴

Cu atribute de localitate urbană, Târgu-Jiu apare într-un hrisov din 22 iunie 1597, emis de cancelaria lui Mihai Viteazul: **"Cu mila lui Dumnezeu, 10 Mihail Voievod și Domn a toată Țara Românească, fiul marelui și prea bunului Pătrașcu Voievod, dă Domnia Mea această poruncă a Domniei Mele lui Vâlsan din orașul Târgu-Jiului."**⁵

Atestarea este însă târzie, existența amintitului "Brat sudețul" (cârmuitorul unui oraș în Țara Românească până în secolul al XVI-lea) demonstrând că Târgu-Jiu era socotit oraș încă de la începutul secolului al XV -lea. De menționat și faptul că dintre toate orașele Olteniei, singurul care păstrează din totdeauna în numele său calitatea de târg (oraș) este capitala istorică a Gorjului.

Vreme de mai multe secole, localitatea a fost proprietate a puternicului neam al boierilor Buzești. Ruine ale unor puternice case boierești s-au aflat pe malul stâng al Șușitei, în cătunul Polata (în slavonă, "polata" = "palat"), în apropierea întinselor vii ale Buzeștilor de pe Dealul Târgului, locul fiind cunoscut în vechime sub denumirea de Bănie, dovadă în plus a deosebitei anverguri sociale și istorice de care s-a bucurat această familie, dar și întreg ținutul Gorjului. Numind Târgu-Jiul **"reședință a boierimii oltenești"**, Alexandru Ștefulescu enumeră alături de frații Buzești o lungă listă din care fac parte: **"Cantacuzinii, Brăiloi, Bengeștii, Știrbeii, Obedenii, Glogovenii, Băleștii care s-au acoperit de glorie în războaie sau au înălțat atâtea biserici, podoabe istorice ale Gorjului."**⁶

În secolul al XVIII-lea, dimensiune a de important centru comercial a fost întărită, printre altele, și de faptul că, în vreme a lui C. Brâncoveanu, Târgu-Jiul functiona și ca punct vamal.⁷ **"Se naște - consideră Ștefulescu - un curent puternic contra suzeranității turcești"**, boierii olteni năzuind **"către bătrâna civilizație apuseană"**. Pe acest fond, la Târgu-Jiu este semnată petiția celor 66 de boieri către prințul Eugeniu de Savoia, contra boierilor filoturci Băleanu și Știrbei (1719) sau este **"teatrul luptelor între turci și austrieci"**⁸

Orașul a adăpostit adesea, în vremuri de restriște, pe unii dintre domnii țării: Mihai Viteazul, Matei Basarab, Șerban Cantacuzino, C. Brâncoveanu și

4. *Ibidem*, p. 20-22.

5. *Municipiul Târgu-Jiu*, Edit. Centrului Judetean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Gorj, TârguJiu, 2005, p. 10.

6. Alexandru Ștefulescu, *Istoria Târgu-Jiului*, Tipogr. Nicu D. Miloșescu, Târgu-Jiu, 1906, p. XIV-XV.

7. Gh. Nichifor, *Considerații cu privire la dezvoltarea economică și socială a Gorjului în secolele XVII-XVIII*, în "Litua.Studii și cercetari", Târgu-Jiu, 1988, p. 56.

8. Alexandru Ștefulescu, *op. cit.*, p. 85-86.

alții. Apropierea de Mănăstirea Tismana și poziția strategică înspre Ardeal, frumusețea locurilor vor avea ca rezultat vizitarea Târgu-Jiului de către alți conducători sau personalități ale vremii cum au fost: generalul conte Pavel Kisseleff, în 1832, Al. Ghica, în 1837, Gh. Bibescu, în 1844, Barbu Știrbei, în octombrie 1851 și în iunie 1855. De o primire entuziastă s-au bucurat Al. I. Cuza, în iunie 1859, domnitorul Carol 1, în 1867 și 1872, prințul moștenitor Ferdinand, Ionel Brătianu (care a debutat politic la Târgu-Jiu) etc.

Aceleași circumstanțe istorico-geografice au privat uneori localitatea de liniștea și echilibrul necesar unei dezvoltări durabile. Astfel, în 1631, orașul este loc de confruntare între trupele lui Matei Aga (viitorul domn Matei Basarab) și oștile lui Leon Tomșa, conflict în urma căruia cel dintâi se va îndrepta victorios către București.⁹

În 1716, sunt înfrânte aici cetele trimise de Nicolae Mavrocordat contra boierilor ostili turcilor. Acesta este momentul apariției și dezvoltării unei veritabile mișcări naționaliste, ce își are principalul punct de sprijin la Târgu-Jiu. El coincidea cu anexarea Olteniei de către Imperiul Austriac (1718-1739). Pentru noua putere protectoare, orașul reprezenta o așezare strategică importantă, plasarea sa ca un cap de pod între Dunăre, Banat și Ardeal ducând la propunerea mutării la Târgu-Jiu a capitalei Olteniei și a transformării Jiului, pe o porțiune a sa, în râu navigabil.

La 1739 și 1788, pe teritoriul orașului au loc bătălii de mică amploare între austrieci și turci, pentru ca la începutul secolului al XIX-lea cete de pasvangii (ostași turci rebeli), în 1800 și 1802, cele ale cârjaliilor, în 1809, și ale adalâilor din Ada-Kaleh, în 1814-1815 să provoace mari pagube și pierderi locuitorilor.¹⁰

Imaginile zugrăvite în cronicile timpului sunt de-a dreptul cutremurătoare: **"Multă lume a perit de sabie, multă de foame, rătăcită prin marile și sălbaticile păduri din apropierea orașului (...). Nămeștiile fumegânde era deliciul lor. Schingiuirile cu focul, funia și țapa era cea mai plăcută petrecere a lor, țipetele sfâșietoare ale muribunzilor, muzica cea mai răpitoare în mijlocul beției lor de sânge și bestialități."**¹¹

În anii 1820-1821, Tudor Vladimirescu poposește adesea în oraș. Aici, în casele sameșului Vasile Moangă, sunt concepute o parte din planurile Revoluției de la 1821. Considerându-l aliat al eteriștilor, turcii se răzbună cu barbarie pe oraș, mulți locuitori pierzându-și viața în chip dramatic. Documentele vorbesc că se stabilise o însemnată sumă de bani pentru fiecare cap de pandur. Atmosfera de teroare pare desprinsă din cărțile Apocalipsei: în pridvorul

9. Idem, *Încercare asupra istoriei Târgu-Jiului*, Stabilimentul Grafic I.V. Socec, București, 1899, p. XVII.

10. Idem, *Istoria Târgu-Jiului*, p.38- 48.

11. Apud, *Târgu-Jiu*, p. 20.

reședinței pașei, aflată în casele pitarului Dimitrie Măldărescu, erau grămezi de capete tăiate strânse pentru contabilizare și recompensă. Ca și când toate acestea nu ar fi fost de ajuns, la 1812 și 1847 teribile incendii distrug o parte însemnată din Târgu-Jiu.

În iulie 1848, târgujienii demonstrează împotriva Condiții rangurilor boierești și a Regulamentului Organic, cărora le dau foc pe Dealul Obrejei. Printre conducătorii Revoluției de la 1848 se numără gorjenii Gheorghe Magheru și Christian Tell, primul dintre ei și președinte al Magistratului Târgu-Jiu (primar), între 1840 și 1842. Locuitorii orașului sunt prezenți prin acțiuni mobilizatoare la Unirea din 1859, susținerea Războiului de Neatârnare din 1877-1878 și înfăptuirea României Mari în 1918.

Cu toate aceste evoluții pozitive, la începutul secolului al XIX-lea, prin înfățișarea sa modestă,

Târgu-Jiul dădea „o impresiune adevărată de sat”¹². Situația se schimbă radical după 1834, când, odată cu instaurarea domniilor regulamentare, începe un proces de modernizare vizând: alinierea străzilor, introducerea iluminatului public, construirea Grădinii publice, dezvoltarea și modernizarea învățământului etc. În 1860 se înființează Oficiul telegrafic, la 1879 se fac primele trotuare, iar la 1 iulie 1888 își face apariția primul tren în gara Târgu-Jiu.

În timpul Războiului de Reîntregire a Neamului, populația orașului a înfruntat, la Podul Jiului, în ziua de 14 octombrie 1916, armatele crotropitoare germane, respingându-le. Aici a primit botezul focului Ecaterina Teodoroiu, cea care va deveni eroma neamului românesc. Așezat la granița artificială dintre România și Transilvania, Târgu-Jiu a fost loc de întâlnire și exprimare al unor remarcabili militanți pentru înfăptuirea idealului național.¹³

Pe acest fundal, sporul demografic este evident: 2432 locuitori în 1860, 3346 în 1880, 6634 în 1890 și în jur de 7000 în 1905. Interesantă structura națională: în 1880 erau 3092 români, 139 germani, 42 sârbi, 39 evrei, 25 unguri, 4 greci, 3 italieni, un englez și un francez. În 1900 erau 5504 români, 1151 supuși străini (cei mai mulți români ardeleni) și 79 fără cetățenie, iar din punct de vedere confesional erau 5937 ortodocși, 616 eterodocși, 9 mahomedani, 3 armeni și 69 evrei.¹⁴

Locuitorii sunt proprietari de pământ, meseriași, comercianți, funcționari și își leagă statornic viața de pământul pe care-l stăpânesc. Ei își denumesc ulițele după specificul muncii: Olari, Pietrari, Dogari, Cărămidari, Negustori, Sărari etc.

12. Alexandru Ștefulescu, *op. cit.*, p. 76.

13. Vezi, pe larg, Gh. Nichifor, *Intellectualitatea Gorjului și Marea Unire*, Edit. "Alexandru Ștefulescu", Târgu-Jiu, 1995.

14. Alexandru Ștefulescu, *op. cit.*, p. 9.

Din secolul XVIII își fac apariția clădiri mai impunătoare sub forma culelor cu două sau chiar trei nivele. Ulterior se construiesc case boierești din zid, între care azi se mai pot vedea Casa Dimitrie Măldărescu (imobil preluat de Universitatea "Jiul de Sus"), Casa Barbu Gănescu (lângă Palatul Prefecturii) și Casa Vasile Moangă (Biblioteca pentru Copii și Tineret), precum și bisericile Sfinții Apostoli (1747) și Sfinții Voievozi (1748-1764).

În secolul al XIX-lea, în consens cu modernizarea edilitară de ansamblu, își fac apariția și alte clădiri publice mai însemnate: Biserica Sfinții Constantin și Elena, Palatul Administrativ (Muzeul Județean "Alexandru Ștefulescu" de astăzi), Teatrul Milescu, Spitalul Orășenesc, Gimnaziul "Tudor Vladimirescu" și altele.

În prima jumătate a secolului XX orașul începe să dea semne promițătoare de înviore economică. Astfel, pentru exploatarea cărbunelui de la Rovinari, se înființează Societatea "Jiul-Sar-Minieră" și Societata "Sălătruc". Apoi, s-au construit o serie de fabrici, de produse refractare ("Unirea"), de confecții (APACA), de țigarete (CAM), de marmeladă și de topit cânepă în zona Vădeni, fiecare având un număr mic de muncitori.

După cel de-al doilea război mondial, Târgu-Jiu cunoaște o dezvoltare economică accelerată, funcției sale preponderent comerciale adăugându-i-se și cea industrială, consecință a realizării unor obiective importante, în zonă, a reutilării și reconstrucției vechilor întreprinderi.

Prin inaugurarea căii ferate Bumbști-Livezeni, în 1948, orașului i-a fost asigurată legătura cu nordul țării, deschizându-se perspective de valorificare a resurselor județului. Ca reședință de raion din 1950, oraș de subordonare regională din 1961 și reședință de județ din 1968, Târgu-Jiu beneficiază de un efort investițional deosebit. Și-au făcut apariția unități economice precum: Întreprinderea de Articole Tehnice din Cauciuc și Cauciuc Regenerat (azi, S.c. "Artego" S.A.), Întreprinderea de Sticlărie Menaj (S.c. "Starglass" S.A.), Întreprinderea de Mașini Unelte pentru Presare și Forjare (S.C. "Mirfo" S.A.), Întreprinderea de Utilaj Minier (S.C. "Grimex" S.A. și S.C. "Amorim" S.A.), Fabrica de Bere (S.C. "Bergo" S.A.), Întreprinderea Avicola (S.c. "Avicola" S.A.), Întreprinderea de Materiale Construcții (S.c. "Macofil" S.A.), Întreprinderea de Confecții (S.c. "Confecții" S.A.), Combinatul de Lianți și Azbociment (S.c. "Romcim" S.A.) etc.

Din punct de vedere urbanistic, pe lângă acea uniformizare cvasigenerală, specifică epocii, printre monotonele blocuri au apărut și construcții remarcabile, precum: Hotel Gorj, Hotel Parc, Casa de Cultură a Sindicatelor, Casa Tineretului, noua clădire a Gării sau actualul local al Muzeului de Artă de pe Digul Jiului. După 1990, zestrea urbanistică s-a îmbogățit cu noul sediu al Tribunalului

Gorj, Parchetului Județean, Finanțelor Publice și o serie de localuri de bănci (BRD, Bank Post, BCR, Banca Națională, filiala Gorj etc).

De menționat că, începând cu ultimul deceniu al secolului al XX-lea, prin lucrări de regularizare și construirea de microhidrocentrale, Jiul, simbol al orașului, s-a transformat într-o gigantică pânză de apă, lacurile de acumulare întinzându-se pe o lungime de câțiva kilometri, de la Nord la Sud.

Singura localitate urbană a Gorjului până în a doua jumătate a secolului trecut, Târgu-Jiu, și-a asumat de-a lungul vremii mai toate faptele culturale majore din zonă. În acest context, putem aprecia că învățământul și-a constituit aici, pentru gorjenii, fundamentele sale. Pe la 1780 este amintit Gheorghe Dascălul, care preda cunoștințele în limba română, dar abia după adoptarea Regulamentului Organic putem vorbi despre o școală națională autentică. Întâiul profesor public din istoria orașului este C. Stancioviți-Brănișteanu, care va transforma și moderniza învățământul rural și urban din Gorj.

Un moment de referință îl constituie înființarea, în 1890, a Gimnaziului Real de Băieți, care va primi ulterior numele lui Tudor Vladimirescu și se va transforma în liceu.¹⁵ Treptat, se dezvoltă învățământul pedagogic, profesional, economic etc. Istoria învățământului târguian va reține numele unor dascăli iluștri, mari personalități ale științei și culturii românești: istoricul Alexandru Ștefulescu, premiat în două rânduri de Academia Română; 1. Popescu-Voitești, geolog, membru fondator al Academiei de Științe din România; Iuliu Moșil, membru corespondent al Academiei Române; Victor Daimaca, astronom, descoperitor în 1943 a două comete ce-i poartă numele. După cum reținem și numele unor absolvenți iluștrii, dintre care amintim doar câteva: Nora Steriade, Horațiu Dimitriu, Vasile Blendea, Iosif Keber - plasticieni; Nicolae Săulescu, laureat al Premiului pentru Științe Agricole al Academiei Române, academician; filosoful George Uscătescu; scriitorul Petru Dumitriu; istoricul literar Pompiliu Marcea; muzicologul Petre Brâncuși, fost director al Operei Române din București; actorii Elvira Godeanu, Horațiu Mălăielescu etc.¹⁶

Modificări notabile au loc în structura învățământului local în ultimii ani, când liceele tradiționale "Tudor Vladimirescu", "Ecatrina Teodoroiu" și "Spiru Haret" devin colegii naționale, celelalte suportând și ele remarcabile metamorfoze (Colegiul Economic "Virgil Madgearu", Liceul de Arte "Constantin Brâiloiu" etc.). La 1 iunie 1992 ia ființă Universitatea de Stat "Constantin Brâncuși", în 1998 Universitatea Particulară "Jiul de Sus", iar din 2003 o secție a Universității "Babeș-Bolyai", din Cluj-Napoca și una a Universității "Spiru Haret" București. Astfel, în vechea urbe de pe Jiul de sus, cel de-al treilea mileniu găsește un sis-

15. Vezi, pe larg, Cornel Alexandrescu, *Monografia Liceului "Tudor Vladimirescu"*, Edit. "Punct", Târgu-Jiu, 1997.

16. *Târgu-Jiu*, p. 48-56.

tem educațional complet, modern, adaptat noilor cerințe de dezvoltare a societății românești.¹⁷

În ce privește educația fizică și sportul, acestea au o tradiție îndelungată în oraș. De exemplu, la Gimnaziul "Tudor Vladimirescu", organizarea internă era una cvasimilitară, elevii purtau uniformă cu grade (onorifice, desigur), iar exercițiile fizice făceau parte din educația paramilitară obligatorie. Grație unui director de excepție, profesorul născădean Iuliu Moșil, din 1895, gimnastica matinală se executa 15 minute zilnic, iar din 1896 se practică jocurile cu mingea (fotbal, rugby, volei). Se pare că oina a fost introdusă ca disciplină obligatorie în învățământul românesc de către ministrul Spiru Haret, grație gimnaziului din Târgu-Jiu.

Primul organism sportiv local apare în 1923: Societatea "Sportul Gorjean", condusă de maiorul P. Petrescu. În 1924, sub președinția de onoare a lui Virgil Slăvescu, se înființează Societatea Sportivă "Tricolorul", dar cea care va reprezenta la nivel de excelență, până în zilele noastre, sportul gorjean a fost și este Asociația Sportivă "Pandurii" Târgu-Jiu, constituită în 1938.

Municipiul Târgu-Jiu și județul Gorj dispun de un potențial turistic deosebit, încă neexploatat la adevărata sa valoare. Amintim, în acest sens, Ansamblul Monumental "Calea Eroilor", realizat de sculptorul Constantin Brâncuși, de frumusețea zonelor submontană și montană, cu fenomene carstice deosebite (peșterile Polovragi, Sohodol și Muierilor, Cheile Oltețului, Valea Sohodolului, Defileul Jiului, stațiunea Râncea), de locurile de reculegere reprezentate de o salbă de mânăstiri ortodoxe (Tismana, Lainici, Polovragi, Crasna, Strâmba, Târgu-Logrești, Târgu-Cărbunești), de efectele tămăduitoare ale apelor de la Săcelu și Țicleni.¹⁸

Care au fost primele manifestări de spectacol la Târgu-Jiu este greu de precizat. În tot cazul, fenomenul cultural s-a constituit pe baza unor elemente tradiționale ce s-au sintetizat în producții folclorice, având caracter literar, muzical, coregrafic ori dramatic. Perioada de reală emancipare culturală este aceea de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea, când o pleiadă de intelectuali, mulți dintre ei cu studii în Occident, formează o generație cu percepție europeană ce dinamizează procesul de dezorientare a orașului.

Din Târgu-Jiu pleacă spre consacrare mari valori ale artei dramatice românești, din secolul al XIX-lea, cum ar fi: surorile Maria, Raluca și Paulina Stavrescu (actrițe la Teatrele Naționale din Iași, București și Craiova), Mia Mărculescu-Teodorescu sau 1. Dumitrescu-Crețu, actori la Teatrele Naționale

17. Vezi, pe larg, *Școala târgușiană*, Edit. "Gorjeanu1", Târgu-Jiu, 2005

18. I. Mocioi, *Târgu-Jiu*, Edit. Sport Turism, București, 1988, p. 13-23.

din Craiova și București, ultimul și director al Teatrului Român din Târgu-Jiu, între anii 1886-1888.

De menționat că Aristizza Romanescu, cea mai puternică personalitate feminină a teatrului românesc din secolul al XIX-lea, și Elena Theodorini, fenomen muzical de anvergură mondială, sunt fiicele Paulinei și Mariei Stavrescu.

În același an, 1882, apar primele periodice gorjene ("Vulcanul" și "Voce a Gorjiului"), în timp ce Ana Culcer-Bălcescu (nepoata lui Nicolae Bălcescu) se stabilește la Târgu-Jiu și inaugurează un salon muzical-literar, la care ia parte elita intelectuală a orașului. Momentul coincide cu stabilirea la Târgu-Jiu a unui grup de intelectuali ardeleni și bănățeni, în frunte cu profesorii Ștefan Bobancu, Iuliu Moisil, Augustin Crainic și inginerul Aurel Diaconovici. Acestora li se adaugă refugiatul polonez Witold Rola Piekarski, târgujienii Alexandru Ștefulescu, institutor și I. Popescu-Voitești, viitorul savant geolog, poetul-militar Emanoil Părăianu, tipograful Nicu D. Miloșescu și alții. De factură poporanistă, îndreptată spre lume a celor mulți, mișcarea întemeiată de aceștia era influențată în egală măsură de iluminismul târziu și de socialismul utopic. Ea își propunea, și în mare măsură a reușit, două obiective: emanciparea culturală, prin crearea de organisme și instituții de profil și propășirea materială, prin înființarea băncilor populare și a cooperăției sătești.

Tot ceea ce a urmat în plan cultural între cele două războaie mondiale își are originea în idealurile acestei mișcări. La Târgu-Jiu se tipăresc ziare, reviste și cărți, se joacă teatru, se concertează, se creează o atmosferă de mare spiritualitate. Acum se impune numele unei personalități de care se leagă transformarea Târgu-Jiului într-una din capitalele artei naționale. Este vorba de Arthia Tătărescu, soția marelui om politic și prim-ministru al României, Gheorghe Tătărescu, președinta Ligii Naționale a Femeilor Române din Gorj. Rând pe rând, rezultate excepționale vor încununa strădaniile acesteia: 1926, construirea culei de pe malul Jiului, în care va fi adăpostit Muzeul Gorjului; 1929, înființarea Atelierului de Covoare, prima inițiativă în plan național de valorificare a artei țesutului; 1935, ridicarea Mausoleului Ecaterinei Teodoroiu de către Milița Pătrașcu; 1937-1938, realizarea de către Constantin Brâncuși a tripticului închinat eroilor neamului (Coloana Infinitului, Poarta sărutului, Masa tăcerii).

După război, ideologia începe să umbrească arta adevărată. Orașul se adaptează circumstanțelor istorice și, în ciuda presiunilor doctrinare, continuă să-și mențină ființa spirituală. În 1945 se constituie Asociația Scriitorilor Gorjeni, apoi Ateneul înființat în 1949 devine Casa Orășănească de Cultură "Mihai Eminescu", din 1969 ființează Ansamblul de Cântece și Dansuri "Doina Gorjului", din 1952 Cenaclul Literar "Columna", din 1977 Teatrul Popular Târgu-Jiu (pe structura căruia ființează acum Teatrul Dramatic "Elvira Godeanu") și altele.

Aflat în an aniversar, la 600 de ani de existență atestată documentar, Târgu-Jiu se dezvăluie în zilele noastre ca un oraș modern, în care trecutul, prezentul și viitorul își găsesc împreună locul și rostul.